

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article
Doi: 10.36442/AMADER.2026.121

MODERNİST VE POSTMODERNİST YAKLAŞIMLARIN FLÜT REPERTUVARINA YANSIMALARI*

Gülşah TOSUN¹
Çiler TALU²

Received/Makale Geliş: 05.09.2025
Published/Yayınlanma: 12.01.2026

Atıf/Citation: Tosun, G. ve Talu, Ç. (2026). Modernist ve Postmodernist Yaklaşımların Flüt Repertuarına Yansımaları, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 23, 2026, ss. 36-53. Doi: 10.36442/AMADER.2026.121

Öz

Bu makale 20. yüzyıl sanatının önemli akımları olan modernizmin ve postmodernizmin varolmuş sanat anlayışlarının incelenmesine odaklanmaktadır. Sanat tarihindeki bu dönüşümler, kültürel, toplumsal ve politik değişimlerin yansımasıdır. Modernizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve geleneksel sanat anlayışlarını sorgulayan bir akımdır. Sanatçılar, yeni ifade biçimleri arayarak geleneksel kalıpları reddetmiş ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmişlerdir. 19. yüzyılda neoklasisizmin doğuşu Antik Yunan ve Roma sanatına geri dönüşü benimseyen idealize edilmiş müzik formları ile ön plana çıkmaktadır. . Bu dönemde flüt repertuarı en köklü değişimini yaşamış ve genişletilmiş teknikleri bünyesinde barındıran yepyeni bir repertuarın oluşumunu yaratmıştır. Flütün yeni mekanizması ile kapasitesinin epey zorlandığı bu süreç, flüt performansının yükseltildiği, kompozisyon açısından yeniliğe teşvik eden avangard ve deneysel türlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yenilikçi arayışların sonunda notasyon, icracı için takip edilmesi ve çalınması son derece güç bir hale gelmiş ve daha anlaşılır bir kompozisyon için minimalist ve postmodernist yaklaşımların temeli atılmıştır. Modernizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve geleneksel sanat anlayışlarını sorgulayan bir akımdır. Sanatçılar, yeni ifade biçimleri arayarak geleneksel kalıpları reddetmiş ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirmişlerdir. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ekspresyonizm ile sanatçılar ve besteciler iç dünyalarına kulak vermiş, duygu uyandırma arzusu ile sanat eserlerini yapılandırmışlardır. Postmodernist müzikte flüt repertuarı, klasik dönemden modern döneme kadar farklı türlerin birleşimini içeren eserlere yer vermiştir. Aynı zamanda Türk bestecilerinin modernleşmeye yönelik çalışmaları ve Türk melodilerinin modern tekniklerle entegre edildiği solo flüt, flüt-piyano gibi kompozisyonları, flüt repertuarına değerli eserler kazandırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Flüt, Minimalizm, Modernizm, Postmodernizm.

¹YÖM Okulları Müzik Öğretmenliği, İzmir, Türkiye, flutist.gulsah@gmail.com; ORCID ID: 0009-0004-8102-4836

² Dr. Öğr. Üyesi, D.E.Ü Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü, İzmir, Türkiye, ciler.akinci@deu.edu.tr; ORCID ID:0000-0001-5119-6136

*Bu makale 2024 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bölümü'nde yapılan "Modernizm ve Postmodernizmin Flüt Repertuarına Yansımaları" adlı Yüksek Lisans Tezinden faydalanılarak yazılmıştır.

“Reflections Of Modernist And Postmodernist Approaches On The Flute Repertoire”

Abstract

This article focuses on examining the existing artistic understandings of modernism and postmodernism, major movements in 20th-century art. These transformations in art history reflect cultural, social, and political changes. Modernism is a movement that emerged in the early 20th century and questioned traditional artistic understandings. Artists sought new forms of expression, rejecting traditional forms and developing innovative approaches. The rise of neoclassicism in the 19th century is highlighted by idealized musical forms that harkened back to ancient Greek and Roman art. During this period, the flute repertoire experienced its most radical transformation, creating a completely new repertoire encompassing expanded techniques. This period, in which the flute's capabilities were significantly challenged by its new mechanism, led to the emergence of avant-garde and experimental genres that elevated flute performance and encouraged compositional innovation. After these innovative explorations, notation became extremely complex and difficult for performers to follow and play, laying the groundwork for minimalist and postmodernist approaches aimed at clearer compositions. Modernism, emerging in the early 20th century, questioned traditional artistic understandings. Artists sought new forms of expression, rejected conventional frameworks, and developed innovative approaches. With the emergence of Expressionism in the early 20th century, artists and composers listened to their inner worlds, structuring their artworks with the desire to evoke emotions. In postmodernist music, the flute repertoire includes works combining different genres from the classical to the modern period. Additionally, Turkish composers' efforts toward modernization and compositions integrating Turkish melodies with modern techniques—such as solo flute and flute-piano pieces—have contributed valuable works to the flute repertoire.

Keywords: Flute, Minimalism, Modernism, Postmodernism.

GİRİŞ

Müzik tarihi, insanlığın kültürel ve toplumsal evrimine paralel olarak şekillenmiştir. Rönesans döneminden başlayarak, klasik müziğin evrimi dönemsel olarak incelenirken, özellikle modern ve postmodern dönemlerde müzikal yapı ve anlayışlarda radikal değişimler gözlenmiştir. Bu değişimler, flüt repertuvarını da etkilemiş ve çalgının teknik, stilistik ve ifade kapasitesini genişletmiştir. Rönesans dönemiyle birlikte müzikteki temel değişimlerin başlangıcı yaşanmıştır. Bu dönemde müzik, dini ve dünyevi alanlarda farklılaşarak gelişmiş, yeni teknikler keşfedilmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında müzikte ve diğer sanat dallarında gerçekleşen kural yıkımı ve yenilikler, sanatçıların duygularını ifade etme yöntemlerinde derin değişikliklere neden oldu. Bu değişim doğrultusunda besteciler, eserlerinde daha serbest bir anlatımı benimseyerek yoğun duygu aktarımı kullanmayı tercih etmişlerdir. Müzik ve diğer sanat alanlarında olanakları kısıtlayan alışılmış düzenin geride bırakılması, sanatçılara daha geniş bir yelpazede sanatını icra ve ifade etme özgürlüğü tanımıştır. Bu gelişim, bestecilerin kompozisyonlarında kendine özgü, yoğun hissiyatlarını eserlerine geçirme konusunda ise profesyonel ve daha ayrıntılı bir tutumu özümsemelerine yol açmıştır.

Sanatçılar geleneksel kalıpları terk ederek yenilikçi ve araştırmaya dayalı farklı yöntemler geliştirmişler, çalgının teknik ve anlatım potansiyelini zorlayan kompozisyonlar bestelemişlerdir. Çağdaş flüt repertuarı, geleneksel teknikleri genişletmek amacıyla daimi olarak farklı uygulamalar ve bakış açıları keşfeden birçok besteci tarafından çeşitlendirilmektedir. Bu, flüt icracılarının tonal çeşitliliğini genişleterek daha kapsamlı bir müzikal yansıtım ortaya koyma yeteneklerini güçlendirmiştir.

Postmodern dönemde müzik, modernizme karşı muhalif bir nitelikte doğmuştur. Sanatçılar, geçmişin form ve kompozisyonlarını alıntılarla ve yeniden yorumlayarak farklı bir estetik anlayışını keşfetmeye yönelmişlerdir. Flüt repertuarı da bu dönemde çeşitlilik göstermiş, minimalist ve postmodernist yaklaşımların yansımalarıyla çeşitli yöntem ve tekniklerde eserler ortaya koyulmuştur. Bu dönemde besteciler, 20. yüzyılın modern

perspektifini içselleştirerek yeni müzikal bileşenlerle, geleneksel klasik üslupların devamını sağlamak arasında bir denge kurmayı hedeflemişlerdir.

Bu dengeyi gerçekleştirmek için nitelikli ve ayrıntılı bir şekilde çalışmış, 20. yüzyılın müzikal platformunda, geleneksel klasik kompozisyon ve uygulama biçimlerini devam ettirirken yenilikçi yaklaşımlara karşı da açık olmuşlardır. Bu dönemde atonalite, dizisel kompozisyon yöntemleri, minimalizm gibi farklı müzikal eğilimler kendini göstermeye başlamış, besteciler bu yeni bileşenleri geleneksel müzikle sentezleyerek özgün ve kişisel anlayışlarını ortaya koymuşlardır.

YÖNTEM

Bu makalenin araştırma yöntemlerinden literatür taraması başta olmak üzere, flüt repertuarının modernizm ve postmodernizm dönemine kadar değerlendirilmesi, Türkiye’deki modernist kompozitörlerin solo flüt ve sonat formunda kompoze ettikleri eserlerin incelenmesi, modernizm ve postmodernizmin şekillenmesinde önemli rol oynayan bestecilerin eğilim göstermiş oldukları akımlara ilişkin notasyon üzerindeki değişimlerin karşılaştırılması, genişletilmiş flüt tekniklerinin yazılı kaynaklardaki ifadelerinin incelenmesi, modernist ve postmodernist perspektiflerin flüt repertuarı üzerine olan yansımalarının ayrıntılı değerlendirilmesi; bu makalenin gelişimine katkı sağlayan yöntemlerdir. Ayrıca 2024 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı’nda uygulanan ve **“Modernizm ve Postmodernizmin Flüt Repertuarına Yansımaları”** başlığını içeren yüksek lisans tezinin kavram ve içeriklerinden yararlanılmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, 20. yüzyıl sanatının belirleyici estetik akımları olan modernizm ve postmodernizmin flüt repertuarı üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu bağlamda, modernizmin ortaya çıkışından sonraki dönemlerde flüt repertuarında meydana gelen değişimler ele alınmakta; modernist estetik anlayış doğrultusunda bestelenen eserlerin repertuvara getirdiği teknik ve yorumcuya yönelik zorlukları değerlendirilmektedir. Ayrıca, modernizmin flüt repertuarına sağladığı yenilikçi katkıları ile postmodernizmin, modernist sanatın karmaşık yapısına bir tepki olarak ortaya çıkıp çıkmadığı sorusu ele alınmaktadır. Çalışma, postmodernizmin flüt repertuarında nasıl bir etki yarattığını ve bu etkinin biçimsel, kavramsal ve teknik düzeyde ne gibi yansımaları olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

BULGULAR

Elde edilen bulgular, modernizmle birlikte flüt repertuarında teknik ve biçimsel açıdan köklü bir dönüşüm yaşandığını; postmodernizmle ise bu dönüşümün çok katmanlı, eleştirel ve deneysel bir boyut kazandığını ortaya koymaktadır. Her iki estetik akım, flüt repertuarının gelişimine özgün katkılar sağlarken, yorumcular için hem yeni teknik zorluklar hem de genişleyen ifade olanaklarıyla birlikte önemli açılımlar sunmuştur.

MINİMALİZM

Minimalizm kelimesi ilk olarak 1961 yılında Richard Wollheim tarafından kullanılmıştır. Wollheim minimalizm ile minimum sanatı tarif etmiştir. Sanatın kullandığı tüm teknikleri, tüm özellikleri kısacası sanatın özünü minimum hale getirmek anlamına gelen minimalizm, nesnelliği oldukça ön plana çıkarır. Örneğin bir objenin obje olduğunu anlatmak minimalizme göre yeterlidir. İçsel duygular, ruh hali gibi detaylara girmeyi gerekli görmez. Minimalizm için sanatın kısa ve öz hali, özetlenmiş hali diyebiliriz. En az, gösterişsiz, sade, abartısız, natürel, yalın gibi anlamları tanımlayan minimalizm, Fransızca “minimal” kelimesinden üretilmiştir. ABC sanatı olarak da adlandırılan minimalizm, insan için olası gereksinimlerin en minimum hali olarak da tanımlanır. Ekspresyonizmin ve sürrealizmin soyut

sanat görüşü çerçevesinde, insani duygulara aşırılık derecesinde değer verdiği görüşünde olan ve bu zihniyete tepki olarak doğan minimalizm, soyuta karşı somut olmayı tercih ederek tüm sanat dallarını etkilemiştir (Özcan, 2018: 28-29).

Minimalist müzikte mümkün olduğu kadar minimum nota, minimum çalgı ve kısıtlı derecede söz kullanılmıştır. Asya ve Afrika'ya ait yöresel müzik özelliklerini ve ritimlerini kullanan minimalist besteciler, elektronik müzik, rock müzik, klasik müzik, rap müzik benzeri müzik tarzlarından ilham almışlardır. Nitelikleri arasında başlıca olanları, sakin armoni yapısı, tekrarlayan temalar ve aşamalı olarak ilave edilen seslerdir (Özcan, 2018: 31).

Minimalist müziğin temeli olan tekrarlama, bir diğer adıyla tekrar müziği, dizisel müziğin tam tersidir. Zira dizisel müzikte, dizi hariç hiçbir öge tekrarlamaz. Aşamalı olarak ilave edilen çalgılar ve yavaş yavaş eklenen başkalıklar, dinleyicinin bu değişimleri fark etmesi için bilinçli olarak yapılmıştır. Bu nedenle minimalist müzikte duyum çok önemlidir. Ritmin başlıca ortaya çıktığı minimalist müziğin en önemli bestecilerinden biri olan Steve Reich'in eserlerinde mütemadiyen işleyen tempo nabız atışı gibi sürekli (Chevassus, 2011: 34-37).

Müzikte minimalizm, postmodern bir tarzın örneği olarak kabul edilmektedir. Minimalist müzik, karmaşık yapılar yerine en basit yüksek nota ve ritmik motiflere dayanan bir kompozisyon tarzı olarak tanımlanmaktadır. İlk minimalistler arasında, Arnold Schoenberg'in öğrencisi olan La Monte Young ve eserlerinde serializm unsurlarını kullanan Terry Riley öne çıkmaktadır (Orujov, 2019: 479-480).

Minimalizm, geç modern çağda ortaya çıkan bir kompozisyon yaklaşımı olarak önceki müzikten duyulan memnuniyetsizliğin bir sonucudur. Ancak, notasyonu yapılan müzikle çalışmalarına rağmen, minimalistler önceki kompozisyon geleneklerinde kullanılan materyalleri yeniden ele alıp incelediler. Bu durum, minimalist müziğin bir anlamda postmodern olduğunu ortaya koymuştur. Eserin içeriği, dönemin kendine özgü zorluklarını, gelişmeleri ve tepkileri taşır. Bu kompozisyon yaklaşımı, dönemin estetik kaygılarına mahsus güçlükleri, ilerlemeleri ve özel tepkileri barındırır. Minimalist müziğin sergilediği geç modern eğilimler, minimalist eserlerin geçmiş müzik geleneklerine bağlı kalmak ile onlardan kopmak arasında hassas bir denge kurduğunu gösterir (Bakker, 2008: 17-18).

Minimalist müziğin öncülerinden bir diğeri olan Philip Glass, geleneksel kompozisyon kurallarının değişken nüanslarından bilinçli olarak uzaklaşmıştır. Glass, kendi minimalist müziğini tekrara dayalı bir sistem olarak tanımlamaktadır. Eserlerinde belirgin bir döngüsellik ve sürekli eklenerek gelişen bir ses yapısı bulunur. Tonal yoğunluk ve ritmik çeşitlilik içeren kompozisyonları, 1950'ler ve 1960'lardaki atonal ve genellikle ritimsiz avangard biçimlerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır (Özkişi, 2007: 247).

Minimalist müzik tek bir uyum içinde işlev görme eğilimindedir. Her yinelemede sınırlı bir dizi tipik uyum arasında geçiş yapmaktadır. Kompozisyon yavaş yavaş üzerine inşa edilen, eklemeli bir şekilde ilerlemektedir. Müziğin yapısı ve biçimi, işitsel ipuçlarıyla dinleyici tarafından kolayca anlaşılmaktadır. Minimalist müziğin dikkat çekici özelliklerinden biri, statik bir harmonik sistem kullanmasıdır. Bazı durumlarda eser, diatonik kökenli tek bir diziden alınan akorları kullanmakta, bazı durumlarda ise bir eser kompozisyonun uzunluğu boyunca tek bir akorun çözülmesini içerebilmektedir (Bakker, 2008: 23-24).

Minimalist müziğin en karakteristik özelliklerinden biri olan tekrarlama, müzikal dokunun sadeliğini korumak ve desenin devamını sağlamak için kullanılmaktadır. Minimalistler, eski fikirleri benimseyip onları yeniden keşfetme eğilimindedirler. Bir eserin minimalist olarak kabul edilmesi için tonaliteye sıkı sıkıya bağlı kalması gerekli bir koşul olmasa da eski geleneklerin bu şekilde benimsenmesi, çoğu minimalist repertuvarda tonalitenin yeniden ortaya çıkışıyla ilişkilendirilebilir (Bakker, 2008: 26-28).

Minimalist Sanat Akımının Flüt Repertuvarına Yansımaları

Minimalizmin sembolik örnekleri, solo flüt repertuvarında ve daha genel olarak üflemeli çalgılar repertuvarında bulunabilmektedir. Bu eserlerin solo doğası, besteciyi seçimlerinde sınırlayarak kompozisyon tarzını belirginleştirmeye zorlarken, üflemeli çalgının monofonik doğası da mümkün olan seçenekleri daha fazla kısıtlamaktadır (Bakker, 2008: 7).

Minimalizm hareketiyle özdeşleşmiş besteciler olan Steve Reich ve Philip Glass gibi isimler, müzikal detayları azaltarak tekrarlama üzerine odaklanmıştır. Solo flüt için minimalist bir parçanın ilk örneklerinden biri, Steve Reich'in 1982'de Ransom Wilson için yazdığı ve prömiyerini yaptığı *Vermont Counterpoint* adlı eseridir. Philip Glass'ın 1988 tarihli eseri *Arabesque in Memoriam* ve Henryk Górecki'nin 1996'da yazdığı *Valentine Piece* adlı eserleri solo flüt müziğinde minimalizmin diğer örnekleridir (Bakker, 2008:7-8).

Steve Reich - Vermont Counterpoint (1982)

Steve Reich'in *Vermont Counterpoint* adlı eseri, 1982 yılında flütçü Ransom Wilson'ın talebi üzerine yazılmış ve solo flütçü ile önceden kaydedilmiş flüt bölümleri veya canlı bir flüt korusu tarafından icra edilebilen bir çalışmadır. Solo flütçünün pikolo ve alto flüt çalmasını gerektiren bu eserin eşliği, önceden kaydedilmiş olan C-flüt, alto flüt ve pikolodan oluşmaktadır. Aynı zamanda eser, bu altyapı müziğinin üzerine çalmak yerine solo flüte eşlik eden pikolo, C-flüt ve alto flütten oluşan bir flüt korusu ile çalınabilmektedir. Günümüz konser performanslarında çoğunlukla solo flütçünün kendi kaydı üzerine çaldığı görülmektedir. Pikolo ile üst oktavdaki seslere, alto flüt ile alt oktavdaki seslere doğru genişleyen eserin genel dokusu, önceki dönem eserlerinde olduğu gibi tek tınıdan oluşmaktadır. Dört bölümden oluşan eserin birinci, ikinci ve dördüncü bölümü 232 MM'de, üçüncü bölüm ise yaklaşık üçte birlik yavaşlamayla 155 MM'de çalınmaktadır. Üçüncü bölüm pikolonun tiz seslerinin daha nadir duyulduğu tek bölümdür (Bakker, 2008: 46-47-48).

Şekil 1. Steve Reich'in *Vermont Counterpoint* Adlı Eserinden Bir Kesit
(https://www.youtube.com/watch?v=1rDnld_LhqY)

Philip Glass - Arabesque in Memoriam (1988)

Philip Glass'ın *Arabesque in Memoriam* adlı eseri, minimalist müzikte postmodern parçalanma ve dönemsellik kavramlarının araştırıldığı bir çalışmadır. Flüt öğretmeni Britton Johnson anısına 1988 yılında bestelenen bu eser, Steve Reich'in Vermont Kontrpuan'ından farklı olarak yalnızca solo flüt ile icra edilmektedir. Eserin ritmik kalıplarda, nota hızlarında ve yapısal hücrelerdeki değişimleri güçlü bir şekilde algılanmakta ve tekrarlanan motifler öne çıkmaktadır. Philip Glass, *Arabesque in Memoriam*'da müzikal fikirlerini birbiriyle ilişkili ve eklemeli bir şekilde geliştirmiş ve eser, motiflerin yeniden ele alınıp çözülmesiyle son bulmaktadır (Bakker, 2008: 51-52-53).

Şekil 2. Philip Glass'ın *Arabesque in Memoriam* Adlı Eserinden Bir Kesit
(<https://www.fluteworld.com/product/arabesque-in-memoriam>)

Henryk Górecki - Valentine Piece (1996)

Henryk Górecki'nin Amerikalı flüt sanatçısı Carol Wincenc'e ithaf ettiği Valentine Piece eseri, ilk kez 1996'da seslendirilmiştir. Kompozisyon yapısı itibarıyla minimalizmin önemli bir örneği olarak öne çıkan Valentine Piece, tekrar kullanımı, melodik gelişim ve aşırı çeşitlilikten kaçınmasıyla geç modern dönem özelliklerini yansıtmaktadır. Eser kendi içinde gösterdiği farklılıklarla üç bölüme ayrılabilir. Her bölümün ilk birkaç satırı, tüm bölümlerde ortak olan müzik materyalini sunarken, bölümün ikinci yarısı, bireyselleşme ve ifadenin gerçekleşebileceği alanı oluşturmaktadır. Üçüncü bölümün ikinci yarısında, flütün düşük frekanslardaki derin ifade sunumunun ardından flütçünün küçük bir çanı üç kere çalmasıyla eser sonlanmaktadır (Bakker, 2008: 56-57).

Reich, Glass ve Górecki gibi besteciler, son derece sınırlı ton araçlarıyla anlamlı eserler sunarak minimalist müzik alanında önemli bir rol oynamışlardır. Solo üflemeli çalgılarda, özellikle de monofonik bir yapıya sahip solo flüt repertuarında, bu zorluk daha da belirginleşmiştir. Ancak minimalist besteciler, çeşitli teknikler kullanarak monofonik çalgıların sunduğu benzersiz zorlukların üstesinden gelmişlerdir. Steve Reich, kendine özgü bir postmodern üslupla, flütün kendisine eşlik ettiği önceden kaydedilmiş bir parçayı çalma yöntemiyle farklı ses mozaikleri yaratmıştır. Philip Glass ise, başlangıçta basit bir tekrar olarak algılanabilecek, ancak dikkatli dinleyicilerin fark edebileceği ince varyasyonlarla dolu bir yapı sunmuş ve bunu planlı olarak gerçekleştirmiştir. Henryk Górecki, tekrarlanan materyali bölüm

işaretleri aracılığıyla organize etmiş, sürekli bir tekrarı ve ardından çeşitliliği sunduğu bir kompozisyon yaratmıştır (Bakker, 2008: 61-62).

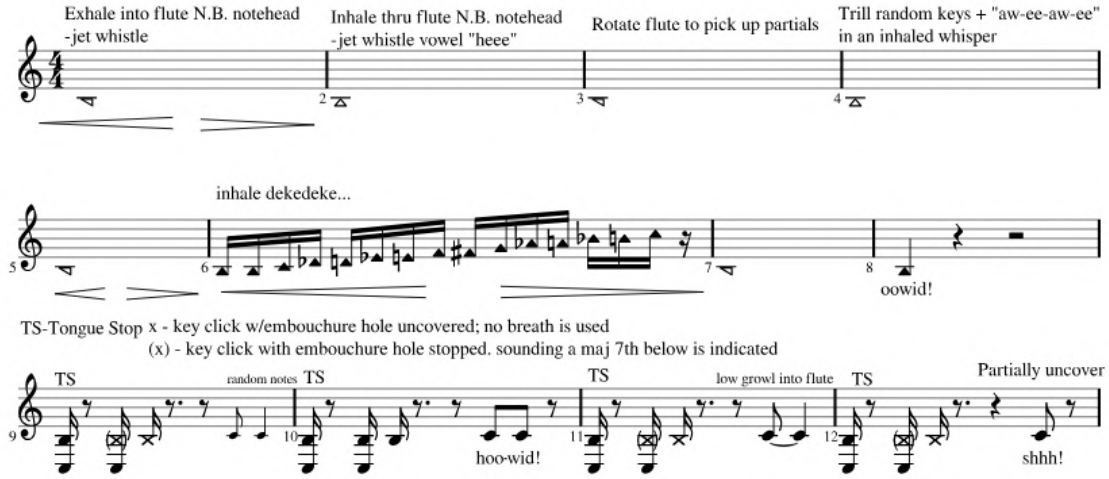
Ian Clarke - Hatching Aliens (2008)

İngiliz kompozitör ve aynı zamanda flütçü olan Ian Clarke (1964), 20. yüzyıl flüt repertuvarına birçok eser kazandırmış ve günümüzde sıkça çalınan eserleri dünyaca ünlü flütçüler ve pedagoglar tarafından rağbet görmüştür. Flütçü olarak kariyeri boyunca, bir opera orkestrasından, rock grubu Jethro Tull'da solist Ian Anderson ile konuk oyuncu olarak yer almaya kadar çok çeşitli müzik topluluklarıyla çalışmıştır. Solo flüt için *The Great Train Race*, *Zoom Tube*, *Beverley*, flüt ve piyano için *Orange Down*, *Hypnosis*, *The Mad Hatter*, *Sunstreams*, *Sunday Morning*, *Spiral Lament*, *Touching The Ether*, *Hatching Aliens*, *Deep Blue*, iki flüt ve piyano için *Maya*, üç flüt için *Midnight Creep*, üç flüt ve piyano için *Curves*, flüt korosu için *Zig Zag Zoo*, *Walk Like This!*, *Within...* adlı eserleri yazmıştır (Liberdová, 2015: 2-4).

Ian Clarke *Hatching Aliens* adlı eserinde 1979 yapımı bilim kurgu ve korku içerikli *The Alien* filminden ilham almış ve Stravinsky'nin bazı müzikal karakterlerini yansıtmıştır. Eser ilk kez 2008 yılında St. Petersburg'da seslendirilmiştir (Liberdová, 2015: 16-17). *Hatching Aliens* flüt ve piyano için yarı sonat formunda yazılmış ve programatik bir çalışma olarak nota üzerinde üç başlıktan oluşan cümleleri içermektedir. Bunlardan ilki *Something is there!*, ikincisi *Alien Chill Out/Blue Alien*, üçüncüsü *The Fear Returns - Battle Tempo*. Ian Clarke bu parçada jet düdüğü, tuş tıklamaları, mikrotonlar, şarkı söyleme ve çalma gibi çok sayıda genişletilmiş flüt teknikleri kullanmıştır (Botieff, 2015: 21).

Eserdeki her üç bölümde de kullanılan jet düdüğü tekniği, nefes alacak ve nefes verecek şekilde kullanılmış, ağız kapalıyken flütün içine doğru yumuşak bir ısıklık ve glissando üretmeyi içermektedir. Clarke, *Hatching Aliens*'i “bir hayal gücü yolculuğu” olarak tanımlamaktadır. Parçanın yazılı sayfa dışında gerçekleşen, doğrudan yer almayan, ancak okuyucu tarafından sezilebilen bir anlatımı olduğunu “sayfa dışında” ve “hayal gücünde” yaratıldığını betimlemiştir.

Eserin girişinde solo olarak başlayan flüt jet düdüğü ile ortaya çıkarak ürkütücü bir atmosfer yaratmaktadır. Kanat seslerini çağrıştıran, çırpınan artikülasyonlarıyla huzursuzluk hissini artıran flüt, üfleme yoğunluğunu kuvvetlendirerek gerilim ve korku duygusunu pekiştirmektedir. Piyanonun uyumsuz armonilerle girişi, huzursuz ruh haline katkıda bulunarak ürpertici izlenimi güçlendirmektedir. Flütün bilinçli olarak rahatsız edici bir melodi üzerine mikrotonları ve kurbağa dili tekniğini kullandığı birinci cümle *Something is there!* yaklaşık olarak altı dakika sürmektedir (Liberdová, 2015: 17).

Şekil 3. Ian Clarke'nin *Hatching Aliens* Adlı Eserinin Başlangıcındaki Jet Düdüğü Tekniklerinin Görseli (<https://musescore.com/user/8094196/scores/5451405>)

Alien Chill Out/Blue Alien başlıklı ikinci bölüm, birinci bölümün yoğun ve gergin atmosferine karşı rahatlama sunmakta ve tezat oluşturmaktadır. Başlığının ifade ettiği anlamı bütünüyle ortaya koyan bu bölümde flüt, piyanonun melodisini tamamlayan ısıklık efektli tınlarla rahatlatıcı ve dingin bir atmosfer yaratmıştır. Sakin bir bölüm olmasına rağmen, çeyrek tonlar duyulmaya devam etmiş ve yaklaşık beş dakika süren ikinci bölüm, parçanın hırçın kısımlarıyla bir tezat oluşturmuştur. Adından da anlaşılacağı gibi, üçüncü bölüm, ilk bölümün ürkütücü ve baskın atmosferine geri dönmektedir. Güçlü flüt seslerine ve uzatılmış efektlere vokal eşliğinin eklenmesiyle ürkütücü hissiyat etkili bir şekilde sürdürülmüştür. Ardından progresif rock müziğinde flüt kullanımıyla bilinen Jethro Tull'u hatırlatabilecek bir pasaj gelmektedir. Birden fazla bağımsız melodinin aynı anda çalınması, kompozisyonun zenginliğini ve yoğunluğunu artırır. Bu hareket de yaklaşık beş dakika sürer. Sık sık uyumsuzluk içeren karmaşık dokularla dolu bu bölümde flütçü notaları çalarken aynı zamanda söylemektedir. Canlı ve güçlü bir icra gerektiren *The Fear Returns - Battle Tempo* adlı son bölüm yaklaşık olarak beş dakika sürmektedir. Toplam süresi yaklaşık on altı dakika olan *Hatching Aliens*, Ian Clarke'nin diğer kompozisyonlarından üç kat daha uzundur (Liberdová, 2015: 17).

Modernitenin Flüt Repertuarına Yansımaları

Boehm sisteminden önce kapasitesi sınırlı olan flüt, yeni mekanizmasıyla modernist bestecilerin en çok tercih ettiği çalgılardan biri haline gelmiştir. Besteciler genişletilmiş teknikler, farklı ses renkleri ve tını zenginliği gibi yenilikçi yöntemleri bestelerine dahil etmeye başlayarak flütün çok yönlülüğünü ve potansiyelini sergileyen çeşitli çalışmaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu çalışmalar sadece solo flüt performanslarını ve repertuarını geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda flütün doğası gereği monofonik olduğu fikrine de meydan okumuştur (Arkoudis, 2019: 2).

Flütün performansının yükseltilmesi kompozisyon açısından da daha fazla yeniliği teşvik etmiştir. Bestecilerin alışılmadık teknikleri ve yaklaşımları keşfetmesi flüt repertuarında avangard ve deneysel türlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Modernist besteciler flütün melodik bir çalgı olmasının yanı sıra flüt ile vurmalı ses efektlerine de ulaşılabilirliğini savunmuştur (Botieff, 2015: 13).

Genişleyen flüt repertuarı notasyon zorluklarını da beraberinde getirmiştir. Yeni tekniklerin notasyona aktarılması, uygun sembollerle ifade edilmesi ve yenilik arayışının

devamlı olması karmaşıklığa yol açmıştır. Yeni notasyonu ve sembolleri çözümleme konusunda kafa karışıklığı ve belirsizlik yaşayan icracıların kompozisyon rolünü üstlenmesiyle karmaşıklık daha da artmış, genişletilmiş flüt notasyonu yeniden tanımlanmıştır. Birden fazla sembol ve isim ile karşılaşan icracıların notasyonu çözümlemesinde kolaylık sağlaması için besteciler kompozisyonlarına performans notları sağlamıştır. Ancak besteci ile doğrudan iletişime geçmeden elde edilemeyecek kadar karmaşık olan notasyon zamanla icracılar tarafından daha aşına bir hale gelmiştir. Flütçülerin genişletilmiş teknikleri ve sembolleri çözümleme konusundaki gelişen becerileri, yeni repertuarı daha verimli bir şekilde yorumlayıp icra etmelerine olanak sağlamıştır. Yeni notasyonlara yönelik anlayışlarını aktif olarak geliştirmede ustalaştıkça, çözümleme konusundaki merak ve istekleri daha da artmış, böylece çağdaş repertuar daha kullanılabilir yeterliliğe ulaşmıştır (Arkoudis, 2019: 3).

TÜRK BESTECİLERİN MODERNİST FLÜT ESERLERİ

1950'lerin sonundan itibaren, Türkiye'deki genç kompozitörlerin flüt için yazdığı eserler, geçmişteki döneme göre belirgin bir artış kaydetmiş ve flüt repertuarının zenginleşmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu zaman diliminde kompozitörlerin odak noktası oda müziği eserlerine yönelmiş ve klasik dönemin standart formları olan sonat ve konçertoların yerine, farklı çalgı kombinasyonlarını içeren yapıtları tercih etmişlerdir. Oda müziği eserleri, klasik beşli üfleme çalgıya ek olarak, çeşitli çalgı gruplarını da bünyesinde barındırmaktadır. Belirli eserlere, yalnızca akustik çalgılarla sınırlı kalmayıp, elektronik ses bantları gibi elektronik cihazlar da dahil edilmiştir. Aynı zamanda Türk bestecileri, evrensel modern flüt tekniklerini benimseyerek uluslararası alanda dikkat çekmeye başlamıştır. Avangard teknikleri ve Türk ezgilerini içeren bu kompozisyonlar, modern flüt repertuarının gelişimine büyük ölçüde katkı sunmuştur (Şenol, Demirbatır: 2012: 180).

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Türkiye'de ilk flüt eserleri, eğitim için Avrupa'nın kültür merkezlerine gönderilen ve dönüşlerinde yeteneklerini ülkeye kazandıran genç besteciler tarafından ortaya konmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana solo flüt, flüt-piyano, flüt ve orkestra için çeşitli eserler yazılmış, çağdaş besteciler, elektronik müzik eşliğinde flüt, gitar, vibrafon ve konga gibi farklı çalgı gruplarına yönelik eserler bestelemişlerdir. Necil Kazım Akses'in 1933 yılında bestelediği *Flüt ve Piyano İçin Sonat* adlı eseri, üç bağlı bölümden oluşmakta olup, tonal olmaktan ziyade modal bir karakter taşır. Sayram Akdil'in 1981 yılında bestelediği *3 Flüt ve Piyano İçin Müzik* adlı eseri, flütlerin düzenli aralıklarla giren uzun sesleriyle, esere ölçsüz bir halk türküsü havası kazandırmaktadır. Meliha Doğuduyal'ın 1992 yılında bestelediği *Küflü Varoluş*'u, doğaçlama tarzında uzun bir flüt solosuyla başlamakta ve atonal kısmında ölçü bulunmamaktadır. Mesruh Savaş'ın 2009 yılında bestelediği *Biçimsiz Yansımalar*, flütün modern ve alışılmadık yeteneklerini, günümüz müziğindeki yerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Türk flüt repertuarı bestecileri, başlangıçta Türkiye'de çok sesli müziği tanıtmayı hedeflemiş, ardından farklı stillerde flüt eserleri ortaya koymuştur. Bununla birlikte Türkiye'nin çağdaş bestecileri modern tekniklerden yararlanmış ve elektronik ses unsurlarını eserlerine dahil etmişlerdir (Şenol, Demirbatır: 2012: 173).

Necil Kazım Akses - Flüt ve Piyano İçin Sonat (1933)

Türk Beşlisi'nin en genç üyesi Necil Kazım Akses (1908 – 1999) İstanbul'da doğdu. Büyük orkestra eserlerinin yanı sıra solo çalgılar için daha küçük kompozisyonlar oluşturma konusundaki çok yönlülüğüyle tanınıyordu. Akses'in çalışmaları, geleneksel makamsal kalıplardan, tonalitenin ötesine geçen tekniklere doğru aşamalı bir evrimi göstermektedir. 1940'lara kadar, özellikle piyano sonatları ve flüt kompozisyonlarında belirgin olan atonal tarzları denemiştir. Akses'in bestelerinin önemli bir özelliği Türk müziğinin karakteristik özelliği olan makam unsurunu bünyesine katmasıdır.

Akses'in dikkat çeken kompozisyonlarından biri de Cumhuriyet Döneminde bestelenmiş ilk flüt eseri olan *Flüt ve Piyano Sonatı*'dır. 1933 yılında bestelenen bu eser, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan Allegro Moderato, dinamik bir yapıyla başlar. Piyanonun hareketli yedilileri ve flütün trilleriyle giriş yapan bu bölüm, belirgin bir tonal olmayan duygu uyandırmak için çoğunlukla değişken ölçüler ve modal bir düzen uygulamıştır. İkinci bölüm olan Allegro ma non troppo, 7/8'lik bir ölçüye sahiptir. Bu bölümde, daha yumuşak bir ritmik karakter tezat oluştururken bölüm, sürekli hareket hissi sayesinde çarpıcılığını korumaktadır. Üçüncü bölüm ise Allegro Assai olarak adlandırılır ve oldukça hızlı bir tempoya sahiptir. Bu bölüm, flütün teknik yeteneklerini sergileme fırsatı bulduğu bir kısımdır. 9/8'lik bir ritme ve hareketli bir karaktere sahiptir. Necil Kazım Akses'in *Flüt ve Piyano için Sonatı*, teknik açıdan zengin ve duygusal olarak etkileyici bir eserdir. Akses, bu eserde geleneksel Türk müziği öğelerini modern bir yaklaşımla birleştirerek kendi Çağdaş Türk Müziği tarzını yaratmıştır (Şenol, Demirbatır: 2012: 180-181).

Ekrem Zeki Ün - Yunus'un Mezarında (1933)

İstiklâl Marşımızın bestecisi olan Zeki Üngör'ün oğlu Ekrem Zeki Ün (1910 – 1987) İstanbul'da doğdu. Özellikle gençlik eserlerinde Fransız empresyonist müziğini kendine idol alan Ekrem Zeki Ün, 1934'ten itibaren yaklaşık yirmi yıllık bir süre boyunca kompozisyon odağını, modal Türk ve folklorik gelenek unsurlarını birleştirmeye yönelttiği görülmektedir (Dindar, 2013: 27-28). Ekrem Zeki Ün, bestelediği her eserde kendini yenilemeyi, yeni renkler aramayı ilke haline getirmiştir. Eserleri modal ve poliritmik doku içermektedir. Makamsal müzik ve Anadolu türkülerinden etkilendiği ve kendi deyişiyle “kendi müzik dilini aradığı” dönemde hiçbir halk motifini doğrudan kullanmadığı gibi tasavvuf felsefesinin etkisinde kalmıştır (Zafer, 2017: 407).

1933 yılında Yunus Emre'nin şiirinden esinlenerek flüt ve piyano için bestelediği *Yunus'un Mezarında* adlı eseri mistik bir kompozisyon olarak tanımlanıyor. Türk müziği geleneklerini ve motiflerini içeren eser, modal etkilerin de olduğu minör bir tonda bestelenmiştir. O yıllarda Ekrem Zeki Ün'ün soyut anlatım ve tasavvuf müziğine olan ilgisinin yansımalarını gördüğümüz bu eserde, başlangıçtaki serbest solo anlatımının ardından 3/4, 6/4 ve 4/4 ölçüler dahil olmak üzere, süresi boyunca çeşitli tempo değişiklikleri ve geçişler kullanır (Kurtaslan, 2014: 161-162).

Besteci eseri daha önce de belirttiğimiz gibi si minör tonunda yazmış ve eser içerisinde ton değişimi gerçekleştirmemiş ancak değiştirici sesler kullanarak modülasyon hissi vermek istemiştir (Zafer, 2017: 410). Eserin yavaş tempoda olması ve uzun seslerin çokluğu sebebiyle nefes yerlerine dikkat edilmeli, cümleler bölünmeden nefes alınmaya çalışılmalıdır. Ayrıca uzun seslerde crescendo ve decrescendo yaparken entonasyona dikkat edilmelidir (Zafer, 2017: 412).

Ekrem Zeki Ün, *Yunus'un Mezarında* adlı eserinde Türk Müziği motifleri ile 20. yüzyılın çağdaş dokunuşlarını harmanlamayı amaçlamıştır. Eserin girişi çarpmalardan oluşan uzun sesler ve serbest bir kadans pasajını anımsatan, lirik yapıda bir flüt solosu ile başlar ve ağıttı tasvir eder. Eser boyunca ilgi çekici bir ifade sunmak için abartılı nüanslar ve vurgular kullanan Ün, legato dan sıkça faydalanarak parçanın yavaş kısımlarında bile notalara akıcılık ve derinlik katmıştır. Kompozisyonda yenilikçi yaklaşımın ve farklı müzik unsurlarının başarılı bir şekilde entegrasyonunu gördüğümüz *Yunus'un Mezarında*, Türk müziğinin en tanınmış ve en sık icra edilen flüt eserlerinden biri olarak tanımlanabilir. Yarışmalarda ve konserlerde yoğun talep görmesi, flüt repertuarındaki yaygın tanınırlığını ve popüleritesini göstermektedir (Dindar, 2013: 75-76).

Ekrem Zeki Ün- Flüt Piyano Sonatı (1971)

Ekrem Zeki Ün'ün 1971 yılında üç bölüm halinde bestelediği *Flüt ve Piyano İçin Sonat* adlı eseri, flüt sanatçısı Nazım Acar'a ithaf edilmiştir. Birinci bölüm *allegro molto vivace* temposundadır. Yani eserin çok canlı ve çevik icra edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. İkinci bölüm *lento*, üçüncü bölüm ise *allegro agitato*, *lento ve presto* tempolarını yansıtmaktadır. Yani eserin öncelikle tez canlı ve çabuk, daha sonra yavaş bir tempoyla en sonunda ise oldukça hızlı bir tempoda icra edilmesi gerektiğini ifade eder. Eserin birinci, ikinci ve üçüncü bölümleri incelendiğinde birinci bölümde 3/ 4'lük, 2/4 lük, 5/4 lük ve 4/4 lük ölçü birimlerinin kullanıldığı, ikinci bölümde 3/ 4'lük, 2/4' lük ve 5/4'lük ölçü birimlerinin kullanıldığı, üçüncü bölümde ise 3/ 4'lük, 2/4'lük 5/4'lük, 4/4'lük, 3/16'lık, 4+3/16'lık ve 4+5/16'lık ölçü birimlerinin kullanıldığı görülmektedir (Özyörük,2024: 258).

Ekrem Zeki Ün'ün Bestelediği *Flüt ve Piyano İçin Sonat* eserinin müzikal özellikleri olan form yapısı, tonalitesi, temposu, ölçü birimleri, nüans terimleri, ifade terimleri, ölçü sayısı ve sus sayısı incelendiğinde; eserin ilk bölümünün, *eski sonat*, ikinci bölümünün *basit 3 bölmeli form*, üçüncü bölümünün ise *rondo formu* olduğu görülmektedir (Özyörük, 2024: 262).

Eserin yapısı incelendiğinde bestecinin herhangi bir sistemin kurallarına bağlı kalmaksızın atonal besteleme tekniklerini kullandığı ve ustalıkla kendi üslubunu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Kromatizmin ve serbest bir tonalite anlayışının hakim olduğu yapıtta özellikle ikinci bölümde modal yapının hissedildiği, birinci ve üçüncü bölümlerde ise atonal öğelerin daha çok kullanıldığı söylenebilir (Özyörük, 2024: 262).

Sayram Akdil - 3 Flüt ve Piyano İçin Müzik (1981)

Sayram Akdil, Kıbrıs'ın Lefkoşa şehrinde 1940 yılında doğdu. Küçük yaşlarından itibaren müziğin çok sesli dünyasıyla iç içe olarak büyümüş ve ilk müzikal bilgisini bu ortamda edinmiştir. Kompozisyonlarında, Türk Halk ve Geleneksel Türk Sanat Müziğinin makam ve ritim öğelerini temel alarak melodik ve armonik yapı oluşturmuş, bunları çağdaş tekniklerle sentezlemiştir. Sayram Akdil'in Türk ezgilerini içeren ve flüt için en popüler oda müziği eserlerinden biri olan *3 Flüt ve Piyano İçin Müzik*, 1981 yılında bestelenmiştir. Eserin ilk bölümünde dikkat çekici bir yavaşlık hakimdir. Döngüsel aralıklarla gelen uzun flüt tınları, özgür ve sınırsız bir üslupla ifade edilen halk ezgilerinin akıcı karakterini anımsatan bir dokunuş katmaktadır. Mi minör tonunda kompoze edilen ilk bölüm, kanon benzeri bir yapıyı yansıtmaktadır. İkinci bölüm, üçüncü flütün dinamik ve ansızın meydana gelen ezgisiyle başlamış ve orta tempoda ilerlemeye devam etmiştir. Eserdeki solo pasajlar üç flüt arasında orantılı bir şekilde dağıtılmıştır. Piyano eşliğinin yer almadığı üçüncü bölümde tempo sakinleşerek bölüme doğaçlama bir karakter kazandırmıştır. Dördüncü bölüm, piyano girişiyle başlar. Kanonik açılışın ardından, ikinci bölümdeki melodinin f# sesi üzerinde duyulması dikkat çeker. Dördüncü bölüm farklı özelliği olan bir kadansı içermektedir. Kompozitör bu kadansı üç farklı şekilde icra edilebilecek bir çerçeve sunmuştur. Kadans, yalnızca birinci, ikinci veya üçüncü flüt ile çalınabileceği gibi, üç flüt arasında belirli geçiş noktalarında dönüşümlü olarak da icra edilebilmektedir (Şenol, Demirbatır: 2012: 181).

Meliha Doğuduyal - Küflü Varoluş (1992)

Müzik dolu bir çocukluk geçiren Meliha Doğuduyal (1959), müziğe son derece genç yaşlarda adım attı. Estetik ve entellektüel uyuma önem veren Doğuduyal, serbest form ve elektronik alandaki araştırmalarında, farklı müzik kültürlerinden gelen verileri ve folk, caz, doğaçlama gibi çeşitli tarzların ifadelerini bir araya getirir. 1992 yılında bestelenen *Küflü Varoluş*, etkileyici bir flüt solosuyla başlar. Bu soloda, doğaçlama ruhunun izlerine rastlanan uzun ve akıcı melodiler mevcuttur. Atonal kesimlerde geleneksel ölçü yapıları bulunmamaktadır. Yapısal serbestlik ve deneysel bir özgürlük hissedilir. Daha sonra, flüt ile

piyano arasında yavaş ve uzun sesleri içeren bir diyalog başlar. Piyanonun melodiyi üstlendiği 3/4'lük bölümde, tempo aniden canlanır ve üçlü ritimlerle coşkulu bir heyecan yaratılır. Ardından, flüt ikinci bir kadansla eserin içindeki derinliği ve teknik ustalığı vurgular. Doğuduyal, eserin devamında avangard tekniklere yer vermiştir. Eser sona doğru yaklaşırken, başlangıçtaki flüt ile piyano arasında yavaş ve uzun sesleri içeren diyalog, daha yoğun ve etkileyici bir biçimde tekrarlanır. Piyano, flütün çaldığı üçlü motiflere entegre olarak müzikal birliktelik ve uyum sağlar. Eser, flüt ve piyanonun güçlü bir fortissimo nüansı ile sonlanır (Şenol, Demirbatır: 2012: 180).

Küflü Varoluş, geleneksel bir anahtara veya tonal merkeze bağlı değildir. Belirgin bir ana tema veya melodi yerine, anlık ve doğaçlama bir tonaliteyi tercih eder. Parçada Türk ezgileri hissedilmektedir. Besteci eserde avangard teknikler kullanarak, geleneksel müzik formlarını sorgulayan ve mevcut kalıpları yıkmaya çalışan bir yaklaşımla, dinleyiciyi alışılmadık ve yenilikçi ses dünyalarına davet etmiştir (Şenol, Demirbatır: 2012: 181-182).

Mete Sakpınar - Hyper Flüt (1994)

Flüt repertuvarına elektronik müziği dahil ederek en önemli bestecilerden biri olan Mete Sakpınar (1954), kompozisyonlarında Türk müziğinin yanı sıra modern batı müziğinin dokularına da sıkça yer vermiştir. Çeşitli tür ve geleneklerden unsurları harmanlayan Sakpınar'ın müziği sıklıkla çağdaş klasik, geleneksel Türk ve elektronik etkilerin birleşimini yansıtmaktadır (Yuvarlak, 2008:16-17).

1994 yılında bestelenen *Hyper Flüt*, kasete kaydedilmiş elektronik seslerin eşlik ettiği solo bir flüt eseridir. Bu kompozisyon elektronik ve akustik tınları yan yana getirerek flüt ve bant arasında dinamik bir etkileşim yaratmaktadır. Önceden kaydedilmiş ses efektlerinin üzerine çalınan flüt solosu ritmik olarak karmaşıktır. Orman ortamının ilkel yaşam tınlarını anımsatan bant kaydı ve flütün kulağa çarpan parlak tiz sesleri akustik ve elektronik öğeler arasında dinamik bir etkileşim yaratmaktadır (Başkut, 2004: 54).

Mesruh Savaş - Biçimsiz Yansımalar (2009)

Mesruh Savaş (1978), Kırcaali'de doğmuştur. *Biçimsiz Yansımalar* adlı eserini 2009 yılında Sibel Ayhan ve Aylin Çakıcı için yazmıştır. Bu eser, kompozitörün modern flüt tınlarını ve ender olarak uygulamaya koyulan genişletilmiş flüt tekniklerini keşfetmeye olan merakının bir neticesidir. Besteci, bu bakış açısıyla flütün modern ve sıra dışı kabiliyetlerini dinleyicilere ifade etmek ve müziğin günümüz dünyasındaki rolünü öne çıkarmayı hedeflemektedir. Flüt, piyano ve elektronik sesler için bestelenen bu eser, ilk aşamada flüt ve piyano için kompoze edilmiş ve daha sonra elektronik bileşenler dahil edilerek geliştirilmiştir. Bu elektronik sesler, kompozitör tarafından gerçekleştirilen flüt kayıtlarından ya da farklı kaynaklardan sağlanan tınılardan tasarlanmıştır. Dijital ses işleme teknikleriyle bu sesler değiştirilmiş veya tamamen farklı seslere dönüştürülmüştür. Böylece tek başına flütle elde edilmesi mümkün olmayan rezonanslar yaratılmıştır. Eserin amacı, flüt, piyano ve elektronik seslerin birleşerek tek bir çalgı gibi uyum içinde ses vermesini sağlamaktır (Şenol, Demirbatır: 2012: 181).

Eserin icra notları ilk sayfada bulunmakta ve diğer teknik detaylar da burada açıklanmaktadır. Parça, 50. ölçüde yavaş ve dingin bir tempoyla, ezberci bir tonla başlar. Parça boyunca tempo değişiklik gösterir ve çok sakin bir sonla biter. Bu eser için kullanılan genişletilmiş flüt teknikleri arasında kurbağa dili, tuş tıklamaları, glissando, çalma esnasında şarkı söyleme, harmonikler, bisbigliando, fısıltı tonları, bambu tonları, pizzicato ve tongue-ram yer almaktadır (Şenol, Demirbatır: 2012: 181-182).

Modernist eserlerde genişletilmiş tekniklerin kullanımı, repertuvardaki önemli zorluk kaynaklarını beraberinde getirmiştir. Modernist eserler, postmodernist eserlere kıyasla bu teknikleri çok daha fazla kullandığından, hazırlanması oldukça uzun bir zaman

gerektirmektedir. Çeşitli hava sesleri, çokseslilik ve dil vuruşları gibi belirli teknikler, geleneksel çalma yöntemlerinden fiziksel olarak daha zorlayıcıdır. Bu tekniklerin çoğunu içeren modernist eserlerin icrası, postmodernist eserlere kıyasla büyük ölçüde dayanıklılık gerektirmektedir. Genişletilmiş tekniklerin bu şekilde kullanılması, notasyon karmaşıklığını artırmış ve bazı durumlarda belirsizlik yaratımına yol açmıştır. Bu durum, modernist eserlerde postmodernist eserlere göre daha belirgin haldedir. Bununla birlikte, genişletilmiş tekniklerin getirdiği zorlukların yanı sıra hem modernist hem de postmodernist müzikte ortak olan pek çok performans zorluğu vardır. Ritmik karmaşıklık, hızla değişen ve geniş aralıklı dinamikler bu ortak zorluklar arasında yer almaktadır (Walters, 2004: 21).

Müzikte estetik ilkelerin hayata geçirilmesi, bir aktarım süreci aracılığıyla gerçekleşir. Bu sürecin başlangıç evresinde kompozitör tarafından yapılan seçimler, eserin ilk etapta perspektifini tanımlar. Sonraki aşamada, kompozitörün eser üzerindeki yaptığı seçimler icracı tarafından yorumlanarak dinleyiciye aktarılır. Bu evrede, dinleyicinin yansıtılan duyguyu içselleştirmesiyle aktarım aşamasının son basamağı gerçekleşmiş olur. Bu aktarım serisinde, kompozisyonun formu üzerinde en belirgin yansımayı ortaya koyan evre, kompozitörün yaptığı seçimleri içeren başlangıç evresidir. Sonraki tüm aşamalar, bu başlangıç evresinin gerçekleşmesi ve biçimlendirilmesiyle ilişkilidir. Sonuç itibarıyla bestecinin aldığı kararlar, postmodernizm veya diğer estetik prensipleri hayata geçirme yeteneğine sahiptir (Bakker, 2008: 13-14).

Klasisizm ve romantizmin altın çağlarına duyulan geleneksel özlem, sanat müziğinin seçkin karakterini sürdürürken, postmodernizm ise anti-elitist bir tutum sergiler. Dolayısıyla, müzikal postmodernizmi kavramanın önemli bir adımı, onu nostaljik sanat eserlerinden ayırt etmektir. Antimodernist müzikte (örneğin, Lowell Lieberman'ın *Flüt ve Piyano Konçertoları*, George Rochberg'in *Ricordanza* ve *Viyola Sonatı* ve Michael Torke'nin *Bronze Piyano Konçertosu* gibi) geleneksel seslerin, ifadelerin, yapıların ve tekniklerin kullanımı hakimdir. Postmodernist müzik genellikle modernist müziğe kıyasla daha geniş bir izleyici kitlesine hitap eder; atonalite, karmaşık melodiler, düzensiz ritimler, asimetrik yapılar ve belirgin uyumsuzluklar gibi öğeleri takdir etmek için özel bir bilgi birikimine ihtiyaç duymaz. Ancak postmodern müzik genellikle beklenen başarıyı elde etmez. Elitizmin tamamen yok edilmesi pek mümkün görünmez. Örneğin, postmodern besteciler popüler müziği senfonik eserlere entegre ederek pop senfonileri oluşturmazlar, pop müziği uzaklaştırırken onu kucaklarlar (Carl, 2016: 1).

POSTMODERN SANAT AKIMININ FLÜT REPERTUVARINA YANSIMALARI

Postmodern müzik, tüm çalgılarda ve flüt üzerinde bariz değişimler meydana getirerek belirgin izler bırakmıştır. Bu izler, postmodernizmin flüt repertuvarına sunmuş olduğu değişkenlik ve alternatifler beraberinde, çalgının klasik dönemden modern döneme kadar geçirmiş olduğu evrimi daha da güçlendirmiştir. Flüt, postmodern dönemde yalnızca klasik batı müziğiyle değil, bununla birlikte elektronik ve deneysel müzik gibi çeşitli kategorilerde de öne çıkmıştır. 1980'ler ve 1990'larda, Avustralyalı besteciler arasında modernizm ve postmodernizm estetiğini çevreleyen tartışmaların yanı sıra, flüt repertuvarında büyük ölçüde üslup ve estetik çeşitlilik görülmektedir. Flüt repertuvarının küçük bir yüzdesi modernist veya postmodernist olarak tanımlanabilirken, çoğu parça bu iki kategori arasında yer almaktadır. Modernist eserlerin hazırlanmasının en önemli zorluklarından biri, çeşitli genişletilmiş teknikleri ustaca kullanmaktır. Postmodernist besteciler bazen vurmali sesler, mikrotonlar ve standart dışı artikülasyonlar gibi öğeleri kullanırken, bu sesler genellikle modernist eserlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla müziğin sadece notalarını çözmek ve teknikleri öğrenmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda müzikal olarak anlamlı bir performans sergilemek, teknikleri etkili ve kontrol altında kullanabilme becerisini geliştirmek için yüksek modernist eserlerde,

postmodernist eserlere kıyasla daha fazla pratik yapılması gereklidir. Genişletilmiş tekniklerin bu şekilde kullanılması, ritimlerin, perdelerin ve tonal malzemenin karmaşıklığı, aynı zamanda modernist kompozisyonların oldukça yoğun olduğu ve bestecilerin niyetlerini çözümlmek için büyük ölçüde zamana ihtiyaç duyulduğu anlamına gelmektedir. Ancak modernist eserlerin hazırlanmasının postmodernist eserlere göre daha fazla zaman alması dışında, bestecinin estetik ve üslup yatkınlığı ne olursa olsun, gereken genel yaklaşım aynıdır (Walters, 2004: 22).

İlke Karcıoğlu - Sa-na-ne (2012)

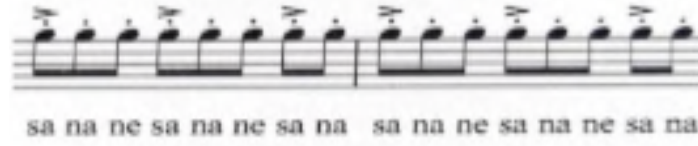
Karcıoğlu müzik dilini ifade ederken, eserlerinin doğrudan kalpten geldiğini ve matematiksel öğelerle şekillendirilmesine karşı olduğunu dile getirmektedir. Eserlerinde belirgin bir form yapısının ön plana çıkmayabileceğini, ancak armonik dilin kontrpuandan daha fazla önem taşıdığını vurgulamaktadır. Modalite, halk müziği, caz, rock gibi çeşitli türleri birleştiren bir müzik diline sahip olan besteci, son eserlerinde minimalizme de yer verdiği gözlemlenmektedir. 20. yüzyıl müziğiyle ilgili olan besteci, özellikle solo çalgılar için yazdığı eserlerde genişletilmiş çalgı tekniklerine sıkça başvurmaktadır. Müziğe yeni bir teknik veya bakış açısı getirmekten ziyade "sesin peşinde" olduğunu belirtmektedir (Bulut, 2019: 26).

Flüt çalgısını derinlemesine inceleyen besteci, flütün sunduğu benzersiz potansiyeli fark etmiş ve genişletilmiş çalgı tekniklerinin bu çalgı üzerinde etkileyici bir şekilde uygulanabileceğini belirlemiştir. Bu bağlamda, *Sa-na-ne* olarak adlandırdığı solo flüt eserini bestelemiş ve bu eser ile flütün alışılmadık tını renklerini ve teknik çeşitliliğini ön plana çıkarmak için itinayla tasarlamıştır. 2.21 dakika uzunluğundaki solo flüt eseri, kısa ve dikkat çekici bir yapıya sahiptir. İcracının kendini özgürce ifade edebilmesine olanak tanıyan bu eser, flütün incelikli yeteneklerini yansıtarak dinleyiciyi büyüleyen tınılara sahiptir. Yenilikçi bestecilerin günümüzde sıkça başvurduğu teknikler arasında, çalgıların sınırlarını zorlayan bir dizi yöntem bulunmaktadır. Karcıoğlu, *Sa-na-ne* adlı eserinde genişletilmiş flüt tekniklerine sıklıkla yer vermiştir; tongue-ram, tuş tıklamaları, kurbağa dili, glissando, şarkı söyleyerek ve mırıldanarak çalma, harmonikler ve çok seslilik bu eserde yer alan tekniklerdir. Eserin bütünsel biçimi, gelenekselliğe mesafeli ve postmodern bir bakış açısını taşımaktadır. Fark edilir şekilde bir formu bulunmayan bu solo eserde kompozitör, flütün potansiyelini kullanabileceği tüm olanakları detayla incelemiş, kişisel perspektifini de ortaya koyduğu bir süreçte bestelemiştir. Eser, klasik nota yazım geleneğine sadık kalarak kaleme alınmış olsa da flüt performansında kullanılan genişletilmiş flüt tekniklerinin incelikle entegre edildiği görülmektedir (Bulut, 2019: 28).

Parçanın girişi genişletilmiş flüt tekniklerinden pizzicatonun keskin dil vuruşlarıyla başlamış, ardından parça boyunca dört kez çalınan on altılıkların enerjik dokunuşuyla devam etmektedir. Parçanın ana teması olan ve çalarken "sa-na-ne" sözünün heceleyerek çalındığı sol notası aksanlı ve staccato artikülasyona sahiptir. 9. ölçüde hareketli yapı yerini glissando ile kısa bir sakinliğe bırakır (Bulut, 2019: 28).

Şekil 4. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinin Giriş Kısmında Pizzicato Teknikleri
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Şekil 5. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinin Temasını Oluşturan 4. ve 5. Ölçü
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Şekil 6. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinin 9. Ölçüdeki Glissando Gösterimi
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Altılamalar ve beşlemelerin gelişimiyle tekrar hareketlilik kazanan eserin 13. ölçüsünde kurbağa dili kullanılmıştır. Ardından staccatoların ve aralıkların olduğu, birinci ve ikinci oktav seslerin hızla geçiş yaptığı bölüm başlar (Bulut, 2019: 28).

Şekil 7. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinde Kurbağa Dili Gösterimi
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Şekil 8. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinde Çalarak Şarkı Söyleme Tekniğini İçeren 25. ve 26. Ölçüler
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Şekil 9. İlke Karcıoğlu'nun *Sa-na-ne* Adlı Eserinde Çalarak Mırıldanma Tekniğini İçeren Ölçüler
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

Şekil 10. İlke Karcılioğlu'nun *Sa-na-ne Adlı Eserinde Konuşarak Çalma Tekniğini İçeren Ölçüler*
(<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357>)

25. ve 26. ölçüde çalarak şarkı söyleme tekniği 28. ve 29. ölçüde de görülmektedir. Parçanın girişteki temposuna döndüğü 30. ölçüde parçanın ana teması olan kısım bu sefer sol sesi üzerine “cha-ka-ta” heceleri ile seslendirilir. 37. ölçüde flütçü notaları çalarken aynı zamanda sesli şekilde mırıldanır. Bu melodi 43.ölçüde ikinci oktav seslerle ve mırıldanma olmadan tekrar edilmektedir. Eser iki ölçü boyunca süren crescendo ve ardından gelen fortissimo nüansı ile sonlanmaktadır (Bulut, 2019: 28).

SONUÇ

20. yüzyıl sanatının belirleyici akımları olan modernizm ve postmodernizmin öncesini ve sonrasını incelemek, sanat anlayışlarının evrimini anlamak için hayati öneme sahiptir. Sanatın günümüze kadar geçirmiş olduğu evrimler, kültürel, sosyal ve siyasal dönüşümlerin komplike bileşenlerini açığa çıkarmış bir sisteme aittir. Bu dönüşümün bünyesinde avangard hareketlerin etkisi oldukça güçlüdür. 20. yüzyılın başlangıcıyla modernizmin doğuşu, sanatı geleneksel bir yaklaşımla ifade etmeyi sorgulamıştır. Tüm sanat dallarında klasik formlar terk edilmiş, yerine özgün anlatım üslupları tercih edilmiştir. Daha önce denenmemiş olanı keşfetme arzusu ve modernleşme arayışı yüzyıllar boyunca süreklilik göstermiş ve çeşitli akımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu değişimler ve sanat akımları müziği de derinden etkilemiş, çalgı repertuvarlarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Modernizmin doğuşuyla birlikte yenilikçi ve deneysel yaklaşımlar benimsenmiş, flütün potansiyeli tam anlamıyla keşfedilmiş ve flüt bestecilerin ilgisini çeken bir çalgı haline gelmiştir. Genişletilmiş tekniklerle flüt, altın çağını yaşamış ve sadece tek sesli bir çalgı olmaktan çıkarak çok sesli bir çalgı olabileceğini kanıtlamıştır. Flüt, sabit üfleme tekniğinin ötesinde farklı üfleme yöntemleriyle bambaşka tınılar elde edebilmiş, sadece üflemeli bir çalgı olmasının yanında vurmalı efektleri de içerebileceğini göstermiştir. Modernizmin daha önce denenmemişi keşfetme yaklaşımı, tüm müzik repertuvarlarında olduğu gibi flüt repertuvarında da çeşitli zorluklara yol açmıştır. Bu dönemde flütçüler, kompozisyonları çözümleme ve notasyonu takip etme konusunda ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Modern eserleri seslendirirken çeşitli çelişkilerle yüz yüze kalan flüt sanatçılarının her biri kendi yorumlarını katarak eserleri farklı biçimlerde icra etmiştir. Modernizmin mütemadiyen süren yenilikçi yaklaşımlarına tepki olarak doğan postmodernizm, geçmişteki mevcut yapı ve teknikleri revize etmeyi tercih etmiş ve bu doğrultuda kompozisyonlar geliştirmiştir. Eser üzerinde yoğun uygulama biçimi ve ayrıntılı bir forma yönelmeyen minimalist müzik, flüt repertuvarına yinelenen temaları içeren bir sistemi dahil etmiştir. Kolaj ve alıntı aracılığıyla geçmiş dönemlerde kullanılan sistem ve biçimi günümüzün müzik yaklaşımıyla bütünleştiren postmodernist kompozitörler, flüt repertuvarında seyirciyi akışta tutan eserlere eğilim göstermişlerdir. Modernizm ve postmodernizm, tüm sanat dallarına ve özellikle flüt repertuvarına özgün değerler kazandırmış, kültürel ve sosyal dönüşümüne eş zamanlı olarak gelişim göstermiştir. Günümüzde, modernist ve postmodernist flüt repertuvarı flüt pedagojisinde konser ve yarışma repertuvarlarında icra edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Arkoudis, E. V. (2019), *Contemporary Music Notation for the Flute: A Unified Guide to Notational Symbols for Composers and Performers*, Yayınlanmış Doktora Tezi, West Virginia University, Morgantown
- Bakker, T. D. (2008), *Two Responses to Modernism: Minimalism and New Complexity in Solo Flute Repertoire*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, University of Victoria, Victoria
- Başkut, E. (2004), *Yirminci Yüzyıl Flüt Müziği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir
- Botieff, J. D. (2015), *Flute Extended Techniques: A Practice Guide and Analytical Study of Hatching Aliens By Ian Clarke*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, California State University, Long Beach
- Bulut, S. (2017), *Tarihsel Süreçte Flütün Gelişimi ve İleri Flüt Tekniklerinin Günümüz Türk Bestecileri Tarafından Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*: Kesit Akademi Dergisi, 3 (10), 127-150
- Bulut, S. (2019), *Türk Çağdaş Flüt Müziği: Akademisyen Bestecilerin Flüt Eserleri*, İstanbul: Cinius Yayınları
- Dindar, S. (2013), *Çağdaşlık ve Geleneksellik Antinomisinde Türk Bestecilerin Solo Flüt Eserleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi GSE, İzmir
- Ian Clarke – Hatching Aliens <https://musescore.com/user/8094196/scores/5451405> (Erişim T. 22.01.2022)
- İlke Karcıhoğlu – Sa-na-ne, Sdü Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 2023, Isparta, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3402357> (Erişim T. 29.06.2024)
- Kurtaslan, H. (2014), *Determination and analysis of the recorded flute Works of Turkish Composers*: The Journal of Academic Social Science Studies, (27), 155-170
- Liberdova, M. (2015), *Ian Clarke and His Flute Practice*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Brno
- Orujov, İ. (2019), 20. Yüzyıl Flüt İcracılığında Yeni Çalgı Teknikleri ve Yeni Ses Efektleri: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (2), 477-494
- Özkişi, G. (2017), *Ekspresyonizm ve müzik: 20. yüzyılın ilk yarısında II. Viyana okulu çevresinde gelişen “Yeni Müzik” yaklaşımı ve müzikal modernizm*: Sosyoloji dergisi, 37 (1), 143-156
- Özkişi, Z. G. (2007), 20. Yüzyılda Opera; 20. Yüzyıl Modernizminin Operaya Etkileri ve Modernist/Postmodernist Estetik Bağlamında Opera, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, İstanbul
- Özyörük, E.Ü. (2024), *Eğitimci ve Sanatçı Gözüyle Büyük Formlu Türk Flüt Eserleri: Ekrem Zeki Ün’ün Flüt ve Piyano İçin Sonat Örneği*: Sosyal Bilimler Ekev Akademi Dergisi, 28 (98), 251-265
- Philip Glass-Arabesque <https://www.fluteworld.com/product/arabesque-in-memoriam> (Erişim T. 02.08.2024)
- Steve Reich–Vermont Counterpoint, Four Hobbies Man https://www.youtube.com/watch?v=1rDnId_LhqY (Erişim T. 29.06.2022)
- Şenol ve Demirbatır (2012), *Development of flute Works in Turkey from Turkish Republic to Present*: Journal of Education and Future, 1 (1), 173-185
- Walters, M. (2004), *Crossing the Modernist-Postmodernist Divide: Performance Challenges in Late Twentieth Century Australian Flute Music*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, The University of Adelaide, Adelaide
- Welch, A. J. (2020), *Affecting Eternity: The Pedagogical Influence of Olivier Messiaen*, Yayınlanmış Doktora Tezi, University of Maryland, College Park
- Yuvarlak, G. (2008), *Çağdaş Türk Bestecilerinin Flüt Repertuarı ve Çağdaş Türk Flütistler*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi SBE, Kocaeli

Zafer, Ö. Ç. (2017), *Ekrem Zeki Ün'ün Flüt ve Piyano Eseri Yunus'un Mezarında*.Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (2), 405-413